

УДК 330.33.012:669(477)

**ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ФАКТОР ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ**

Горошкова Лідія Анатоліївна, д.е.н., доцент кафедри підприємництва, менеджменту організацій та логістики, академік Академії економічних наук України

Волков Володимир Петрович, д.т.н., проф., проректор з науково-педагогічної роботи, академік Академії економічних наук України, Запорізький національний університет

Шипенко Віталій Вікторович, аспірант, ЗНУ

Goroshkova Lydia, Ph.D., assistant professor of entrepreneurship, management and logistics organizations, Academician of Economic Sciences of Ukraine

Vladimir Volkov., Prof., Vice President for research and educational work, academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, National University Zaporizkyu

Vitalii Shipenko, Graduate student, National University Zaporizkyu

Goroshkova L., Volkov V., Shipenko V. The investments as the factor of innovation development of the enterprises of machine-building area of Ukraine.

In work the research of influence of the investments on innovation activity of the enterprises of machine-building branch of Ukraine is carried out. It is proved, that dynamics of development mechanical engineering and innovation activity of the enterprises is determined in volumes of investment resources in a fixed capital on such kinds of activity, as: 1) enterprise for manufacture of computers, electronic and optical production, electrical equipment; 2) enterprise for manufacture of machines and equipment which has been not referred to other groups. The innovation activity is constantly reduced in motor industry, not looking that rates of increase of the investments in a fixed capital of this kind of activity periodically raise. The received results of the analysis of functioning of motor industry during 2000 - 2014 have allowed to make a conclusion that the motor industry of Ukraine after 2009 could not leave from crisis and has appeared in a catastrophic condition. In case the situation in branch will not be improved, the country can lose motor industry in general.

It is proved, that with measures on support of scientific and technical progress, of innovation development of the enterprises of branches of real sector of economy of Ukraine, to which number the mechanical engineering concerns, it is possible to allocate such: stimulation of investment activity of corporate sector, realization of the investment scientific and technical programs; creation of scientific, scientific and technical, research-and-production firms, organizations, laboratories, associations, centers in the form of scientific and technological parks, technopolities between the large centers of science; realization of budget assignments and encouragements of the investments in a new scientific and technical infrastructure; perfection of the legislation concerning stimulation of the investments in innovation activity.

Горошкова Л.А., Волков В.П., Шипенко В.В. Інвестиції як фактор інноваційного розвитку підприємств машинобудівної галузі України.

У роботі проведено дослідження впливу інвестицій на інноваційну активність підприємств машинобудівної галузі України. Доведено, що динаміка розвитку машинобудування та інноваційна активність підприємств визначається обсягами інвестиційних ресурсів у основний капітал за такими видами діяльності, як: 1) підприємства з виробництва комп'ютерів, електронної і оптичної продукції, електричного устаткування; 2) підприємства з виробництва машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань. Інноваційна активність постійно знижується в автомобілебудуванні, не дивлячись на те, що періодично підвищуються темпи зростання інвестицій в основний капітал цього виду діяльності. Отримані результати аналізу функціонування автомобілебудування впродовж 2000 – 2014 років дозволили дійти висновку про те, що автомобілебудування України після 2009 року не змогло вийти із кризи і опинилось у катастрофічному стані. В разі, якщо ситуація в галузі не покращиться, країна може втратити автомобілебудування взагалі.

Доведено, що заходами щодо підтримки науково-технічного прогресу, інноваційного розвитку підприємств галузей реального сектору економіки України, до числа яких належить машинобудування, можливо віднести такі: стимулювання інвестиційної активності корпоративного сектора, здійснення інвестиційних науково-технічних програм; створення наукових, науково-технічних, науково-виробничих фірм, організацій, лабораторій, асоціацій, центрів у формі наукових і технологічних парків, технополісів біля великих наукових центрів; здійснення бюджетних асигнувань і заохочення інвестицій у нову науково-

технічну інфраструктуру; удосконалювання законодавства щодо стимулювання інвестицій в інноваційну діяльність.

Горошкова Л.А., Волков В.П., Шипенко В.В. Инвестиции как фактор инновационного развития предприятий машиностроительной области Украины.

В работе проведено исследование влияния инвестиций на инновационную активность предприятий машиностроительной отрасли Украины. Доказано, что динамика развития машиностроения и инновационная активность предприятий определяется объемами инвестиционных ресурсов в основной капитал по таким видам деятельности, как: 1) предприятия по производству компьютеров, электронной и оптической продукции, электрического оборудования; 2) предприятия по производству машин и оборудования, не отнесенных к другим группам. Инновационная активность постоянно снижается в автомобилестроении, не смотря на то, что периодически повышаются темпы возрастания инвестиций в основной капитал этого вида деятельности. Полученные результаты анализа функционирования автомобилестроения в течение 2000 – 2014 годов позволили сделать вывод о том, что автомобилестроение Украины после 2009 года не смогло выйти из кризиса и оказалось в катастрофическом состоянии. В случае, если ситуация в отрасли не улучшится, страна может утратить автомобилестроение вообще.

Доказано, что мероприятиями по поддержке научно-технического прогресса, инновационного развития предприятий отраслей реального сектора экономики Украины, к числу которых относится машиностроение, возможно выделить такие: стимулирование инвестиционной активности корпоративного сектора, осуществление инвестиционных научно-технических программ; создание научных, научно-технических, научно-производственных фирм, организаций, лабораторий, ассоциаций, центров в форме научных и технологических парков, технополисов около больших научных центров; осуществление бюджетных ассигнований и поощрения инвестиций в новую научно-техническую инфраструктуру; совершенствование законодательства относительно стимулирования инвестиций в инновационную деятельность.

Постановка проблеми. Інвестиційний стан суспільства є ключовою складовою економічної безпеки держави, що формується, перш за все, на рівні галузей національного господарства. Специфіка сучасного періоду розвитку економіки Україні пов'язана з тим, що, не дивлячись на наявний інвестиційний і інноваційний потенціал і відповідні ресурси, українська економіка має всі ознаки зниження інвестиційної й інноваційної активності, що позначається на рівні економічної безпеки країни. З урахуванням динамічного розвитку машинобудування в світі та наявності потенціалу її розвитку в Україні, існує необхідність дослідження шляхів інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств машинобудівної галузі у країні.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Проблемами економічної безпеки та її складових займаються такі вчені, як Л.Абалкін, З.Варналій, В.Геєць, Я.Жаліло, Ю.Макогон, В.Сенчагов, та інші [1-3]. Результати власних досліджень економічної безпеки на галузевому рівні наведені у роботах [4-10].

Виокремлення невирішених проблем, яким присвячена стаття. Слід зазначити, що проблеми економічної безпеки провідних галузей економіки ще не достатньо досліджені. Особливо це стосується окремих складових економічної безпеки галузей реального сектора економіки, до числа яких належить інвестиційний клімат та можливості його оптимізації.

Формування цілей статті. Метою роботи є з'ясування ролі інвестицій, як фактора інноваційного розвитку підприємств машинобудівної галузі України.

Результати дослідження. Зростання економіки завжди ґрунтується на випереджальному зростанні інвестицій, що дозволяє активізувати відновлення виробничих фондів при переході в нову фазу розвитку. Інвестиційне зростання повинне спиратися на комплекс ефективних інновацій. Інновації є фактором виходу із застою та депресії, і, як наслідок - забезпечення позитивної економічної динаміки.

Серед теоретичних принципів інвестиційної політики, одним з основних є стимулювання надходження в економіку коштів приватних інвесторів і, насамперед, великого корпоративного національного капіталу. Однак на практиці ситуація інша. Фінансування інвестицій з бюджету неповне і несвоєчасне, існує недолік власних коштів у підприємств, кредитна ставка банків – занадто висока. Неприятлива інвестиційна

ситуація склалася під впливом таких факторів: обмеженості доступних фінансових ресурсів; недостатньої мотивації до інвестицій; відсутності ефективних механізмів трансформації заощаджень населення в інвестиції; збереження високих інвестиційних ризиків; проведення податкових реформ із запізненням; нерозвиненості ринку корпоративних цінних паперів; скорочення діяльності держави в інвестиційній сфері. Систематизація факторів здійснена у табл. 1.

Специфіка сучасного періоду розвитку економіки України пов'язана з тим, що, не дивлячись на наявний інвестиційний і інноваційний потенціал і відповідні ресурси, українська економіка має всі ознаки зниження інвестиційної й інноваційної активності, що позначається на рівні економічної безпеки країни.

З урахуванням важливості для національного господарства машинобудівної галузі, було проведено дослідження впливу інвестицій на інноваційну активність підприємств галузі. На рис. 1 наведена такі показники машинобудування впродовж 2010 – 2015 років, як індекс промислової продукції підприємств галузі, темпи зростання капітальних інвестицій, динаміка зміни кількості інноваційно активних підприємств та темпи зростання інноваційно активних підприємств.

Впродовж 2010 – 2014 років знижувались індекси промислової продукції підприємств машинобудування, деяке, незначне покращення ситуації спостерігається у 2015 році. Темпи зростання інноваційно активних підприємств у галузі незначно збільшувались у 2011 та 2014 роках. Темпи зростання капітальних інвестицій зростали у 2012 та 2015 роках, прямих іноземних інвестицій – у 2011 та 2013 роках. Таким чином можливо дійти висновку, що машинобудування впродовж аналізованих років перебуває у стадії спаду виробництва та зниження активності інноваційних процесів на підприємствах галузі не дивлячись на стимулюючу дію капітальних інвестицій.

Таблиця 1

Взаємозв'язок загальносистемних факторів нестабільності й економічних ризиків, кризових ситуацій і загроз безпеці в інвестиційній сфері країни

Загальносистемні фактори нестабільності	Інвестиційно-економічні ризики	Загрози безпеці
1. Фактори непередбачених змін у глобальній світовій економіці: - нестабільність політичних умов; - нестабільність економічних і фінансових умов.	Ризики з виходом на зовнішні ринки. Ризики нестабільності інвестиційної політики при виборі стратегії і пріоритетів вкладення капіталів. Ризики в отриманні доходів від інвестицій і вкладень грошей в акції.	Створення передумов для відтоку капіталу. Відтік капіталу. Згорання економічної діяльності.
2. Фактори, пов'язані з труднощами переходу до нових технологічних укладів в економіці.	Ризики при реалізації інновацій, впровадження нових технологій, “ноу-хау”. Ризики, зумовлені неконкурентоспроможністю продукції.	Загрози, пов'язані з відставанням від світового рівня розвитку.
3. Фактори непередбачених змін у багатогалузевих структурах виробництва і бізнесу.	Нестійкість ринкових і інституціональних структур.	Розриви в розвитку реального і фінансового секторів економіки. Розширення монопольних процесів за межі традиційної конкурентної боротьби.
4. Фактори активізації корупційних і кримінальних процесів в інвестиційній сфері.	Відтік інвестиційних ресурсів, ризики криміналізації контролю за інвестиційними потоками.	Створення кримінальної економіки, економічні і правові проблеми.
5. Фактори непередбаченості дій держави в інвестиційній сфері.	Ризики забезпечення повернення інвестиційних коштів, із пріоритетами вкладення капіталу. Ризики помилок у прийнятті інвестиційних рішень.	Загрози активізації відтоку капіталу. Збільшення термінів окупності. Уповільнення інвестиційно-інноваційної активності.

З метою встановлення причин такої ситуації в галузі, проаналізуємо взаємозв'язок між темпами зростання інноваційно активних підприємств та темпами зростання інвестицій у розрізі основних видів діяльності у машинобудування, а саме: 1) підприємств з виробництва комп'ютерів, електронної і оптичної продукції, електричного устаткування;

2) підприємств з виробництва машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань;

3) підприємств з виробництва автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів (рис. 2).

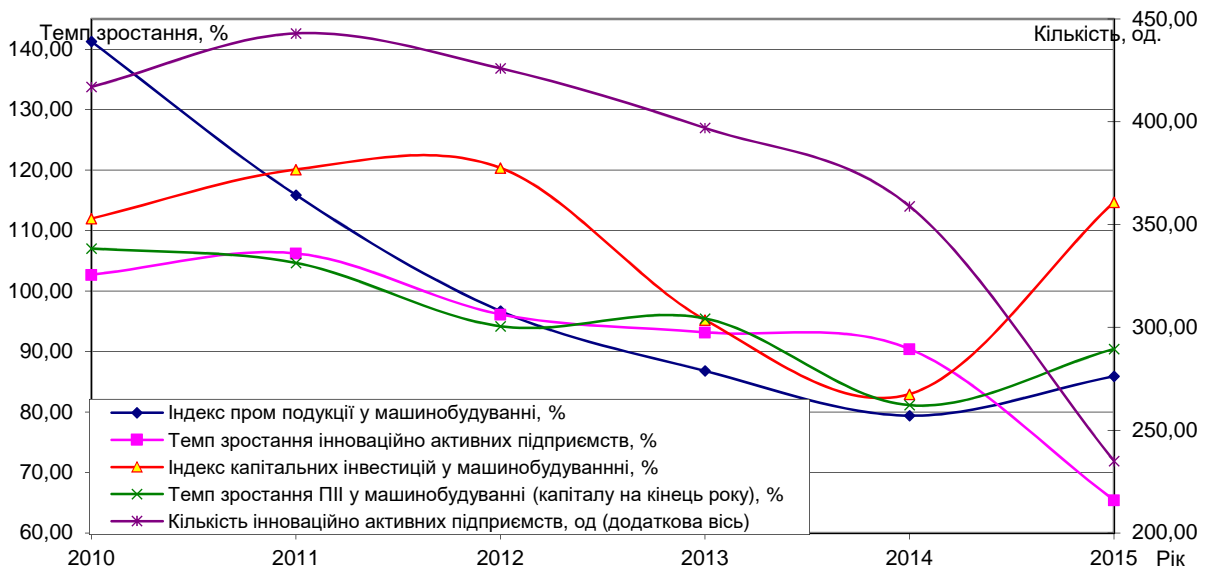

Рис. 1 Динаміка зміни індексів промислової продукції підприємств, темпів зростання капітальних інвестицій, прямих іноземних інвестицій, кількості інноваційно активних підприємств та темпів зростання інноваційно активних підприємств машинобудування впродовж 2010 – 2015 років

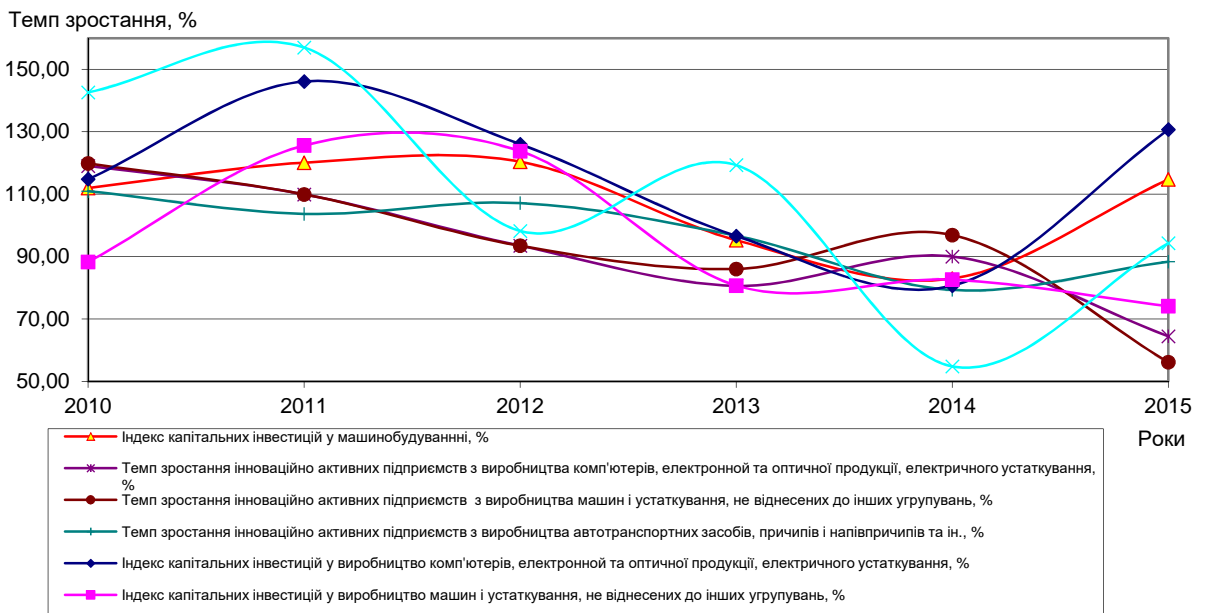

Рис. 2 Динаміка зміни темпів зростання капітальних інвестицій та темпів зростання інноваційно активних підприємств машинобудування та основними видами діяльності впродовж 2010 – 2015 років

Відповідно до офіційної статистичної звітності, з 2013 року перший із зазначених видів діяльності розділений на два окремих види, тобто виокремлено виробництво електричного устаткування. Але у зв'язку з необхідністю проведення аналізу у динаміці,

ці два види діяльності об'єднані у один, як це здійснювалось у статистиці галузі до 2013 року.

Як бачимо, збільшення темпів зростання інноваційно активних підприємств в цілому по галузі у 2014 році було забезпечене зростанням інноваційної активності підприємств з виробництва комп'ютерів, електронної і оптичної продукції, електричного устаткування та підприємств з виробництва машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань. За таким видом діяльності, як виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів спостерігається зниження активності впродовж 2010 – 2015 років. Можливо також зробити висновок, що стимулом інноваційної активності було підвищення темпів зростання капітальних інвестицій з лагом в один рік. Виключенням стало тільки автомобілебудування, оскільки не дивлячись на періодичне підвищення темпів зростання капітальних інвестицій, ситуація продовжувала погіршуватись.

Проаналізуємо ситуацію у автомобілебудуванні України більш докладно (рис. 3).

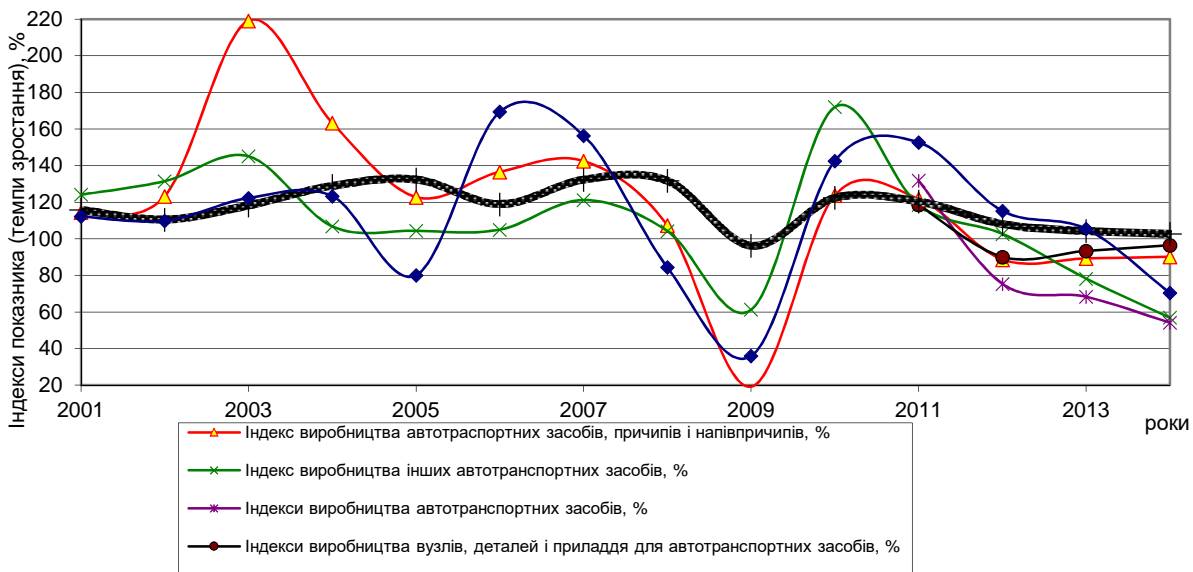

Рис. 3 - Динаміка зміни показників функціонування автомобілебудування, інвестицій в галузь та ВВП України впродовж 2001 – 2014 рр.

Як бачимо, усі досліджувані показники змінюються циклічно. Максимуми темпів зростання автомобілебудування були досягнуті у 2003, 2007 та 2010 роках; мінімуми – у 2001, 2005, 2007 та 2012 роках. Отже періодичність складає 2-3 роки і можна констатувати наявність малих циклів у розвитку галузі. Максимуми обсягів ВВП країни спостерігаються у 2005, 2007 та 2010 роках; мінімуми - у 2002, 2006 та 2009 роках. З 2012 темпи зростання ВВП країни практично незмінні. Індекси капітальних інвестицій у автомобілебудування є максимальними у 2004, 2007 та 2011 роках, мінімальними – у 2005, 2009 та 2012 роках. Але спад інвестиційної активності у галузі, що розпочався у 2012 році, продовжується і дотепер. Як бачимо, тривалість циклів складає 2-4 роки, тобто маємо малі цикли у розвитку економічних процесів. Максимуми та мінімуми зростання автомобілебудування та капітальних інвестицій у галузь (рис. 3) дає підстави стверджувати, що покращення показників розвитку автомобілебудування досягається виключно за рахунок інвестиційного механізму. Отримані результати дослідження підтверджують висновок, про те, що автомобілебудування України після 2009 року не змогло вийти із кризи і опинилось у катастрофічному стані.

Таким чином, на нашу думку для покращення показників інноваційної активності підприємств машинобудування доцільно вкладати інвестиційні ресурси у ті види діяльності, які ще можливо вивести із кризового стану. Такими видами є: 1) підприємств з виробництва комп'ютерів, електронної і оптичної продукції, електричного устаткування; 2) підприємств з виробництва машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань.

Нажаль, криза в автомобілебудування набула системного характеру і цей вид діяльності недоцільно стимулювати за рахунок інвестицій. Капітальні інвестиції доцільно переорієнтувати у ті види діяльності, які ще можливо вивести з кризи.

Україна, у силу своїх стратегічних позицій у світі, повинна належати до групи країн з активною інвестиційною політикою держави. Для цього необхідно насамперед відновлення довіри вітчизняних і іноземних інвесторів та населення до політики держави. Треба чітко визначити пріоритети національної економіки на середньострокову перспективу, механізми їх підтримки і масштаби державної участі у фінансуванні галузей реального сектора економіки. Необхідно забезпечити безумовність виконання державних зобов'язань і законодавчо закріпити стабільність прав інвесторів у випадку зміни умов їхньої господарської діяльності. Вирішення ключової проблеми відновлення довіри до держави з боку інвесторів і фізичних осіб важливо для мобілізації “довгих” фінансових ресурсів, у тому числі через систему кредитно-ощадних установ.

До можливих напрямів активізації інвестицій, на нашу думку, варто віднести: активізацію довгострокових інвестицій в основний капітал для створення нових виробництв; вкладення в оборотні фонди для більш активного використання виробничого і трудового потенціалу.

Висновки з проведеного дослідження. У роботі проведено дослідження впливу інвестицій на інноваційну активність підприємств машинобудівної галузі України. Доведено, що динаміка розвитку машинобудування та інноваційна активність підприємств визначається обсягами інвестиційних ресурсів у основний капітал за такими видами діяльності, як: 1) підприємства з виробництва комп'ютерів, електронної і оптичної продукції, електричного устаткування; 2) підприємства з виробництва машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань. Інноваційна активність постійно знижується в автомобілебудуванні, не дивлячись на те, що періодично підвищуються темпи зростання інвестицій в основний капітал цього виду діяльності. Отримані результати аналізу функціонування автомобілебудування впродовж 2000 – 2014 років дозволили дійти висновку про те, що автомобілебудування України після 2009 року не змогло вийти із кризи і опинилось у катастрофічному стані. В разі, якщо ситуація в галузі не покращиться, країна може втратити автомобілебудування взагалі.

Доведено, що заходами щодо підтримки науково-технічного прогресу, інноваційного розвитку підприємств галузей реального сектору економіки України, до числа яких належить машинобудування, можливо віднести такі: стимулювання інвестиційної активності корпоративного сектора, здійснення інвестиційних науково-технічних програм; створення наукових, науково-технічних, науково-виробничих фірм, організацій, лабораторій, асоціацій, центрів у формі наукових і технологічних парків, технополісів біля великих наукових центрів; здійснення бюджетних асигнувань і заохочення інвестицій у нову науково-технічну інфраструктуру; удосконалювання законодавства щодо стимулювання інвестицій в інноваційну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Концепція економічної безпеки України / Ін-т екон. прогнозування, кер. проекту В.М.Гесць. – К.: Логос, 1999. – 56 с.
2. Жаліло Я. Стратегія забезпечення економічної безпеки України. Пріоритети та проблеми імплементації / Я.Жаліло // Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти. – К.: Сатсанга, 2001. – 224 с.
3. Горошкова Л.А. Аналіз детермінант економічної безпеки галузей національного господарства / Л.А. Горошкова // Економічний вісник університету: Збірник наукових праць учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький: Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г.Сковороди, 2012. – №19. – С.149–163.
4. Горошкова Л.А. Механізми підвищення економічної безпеки чорної металургії : [монографія] / Л.А. Горошкова. – Запоріжжя: ЗНУ, 2012. – 418 с.
5. Пат. 82983 Україна, МПК (2013.01) G06Q90/00; G06Q10/06 (2012.01). Спосіб прогнозування розвитку складних систем / Волков В.П., Горошкова Л.А.; заявник та патентовласник ДВНЗ «Запорізький національний університет» МОН України. – №и201301645; заявл. 11.02.2013 р.; опубл. 27.08.2013 р., Бюл. №

16.

6. Горошкова Л.А. Інвестиційна складова розвитку людського капіталу підприємств реального сектора економіки / Горошкова Л.А., Волков В.П. // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»: Збірник наукових праць. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2015. – Вип.1 (45). – С.74-80.
7. Горошкова Л.А. Інвестиційна складова економічної безпеки туристично-рекреаційної галузі України / Л.А.Горошкова // Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект: сборник научных трудов. – Донецк: ДонНУ. – 2014. – Т.2. – С.382-386.
8. Волков В.П. Вплив інвестицій на економічну безпеку реального сектора національної економіки / В.П.Волков, Л.А.Горошкова, П.І.Коренюк // Вісник Дніпропетровського університету. Науковий журнал. Серія: Економіка. – Дніпропетровськ: Дніпропетровський національний університет, 2012. – Т.20. – №10/1. – С.12–17.
9. Волков В.П. Стан науково–технологічної безпеки реального сектора економіки України / В.П.Волков, Л.А.Горошкова, П.І.Коренюк // Сталий розвиток економіки. Всеукраїнський науково–практичний журнал. – Хмельницький: УЕП, 2012. – №2 (12). – С.22–25.
10. Горошкова Л.А. Прогнозування розвитку складних техніко-економічних систем мезорівня / Л.А.Горошкова, В.П.Волков // Економічний вісник університету: Збірник наукових праць учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький: Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г.Сковороди, 2013. – №20/2. – С.257–263.
11. Економічна безпека. Науково-методичне видання. / За ред. Коренюка П.І., Волкова В.П., Горошкової Л.А. – Запоріжжя, ЗНУ. – 86 с.

References:

1. Kontsepsiya ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy / In- t ekon. prohnozuvannya, ker. proektu V.M.Heyets'. – K.: Lohos, 1999. – 56 s.
2. Zhalilo YA. Stratehiya zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy. Priorytety ta problemy implementatsiyi / YA.Zhalilo // Stratehiya natsional'noyi bezpeky Ukrainy v konteksti dosvidu svitovoyi spil'noty. – K.: Sat-sanha, 2001. – 224 s.
3. Horoshkova L.A. Analiz determinant ekonomichnoyi bezpeky haluzey natsional'noho gospodarstva / L.A. Horoshkova // Ekonomichnyy visnyk universytetu: Zbirnyk naukovykh prats' uchenykh ta aspirantiv. – Pereyaslav-Khmel'nyts'kyu: Pereyaslav-Khmel'nyts'kyu derzhavnyy pedahohichnyy universytet im. H.Skovorody, 2012. – №19. – S.149–163.
4. Horoshkova L.A. Mekhanizmy pidvyshchennya ekonomichnoyi bezpeky chornoyi metalurhiyi : [monohrafiya] / L.A. Horoshkova. – Zaporizhzhya: ZNU, 2012. – 418 s.
5. Pat. 82983 Ukrainy, MPK (2013.01) G06Q90/00; G06Q10/06 (2012.01). Sposib prohnozuvannya rozvytku skladnykh system / Volkov V.P., Horoshkova L.A.; zayavnyk ta patentovlasnyk DVNZ «Zaporiz'kyu natsional'nyy universytet» MON Ukrainy. – №u201301645; zayavl. 11.02.2013 r.; opubl. 27.08.2013 r., Byul. № 16.
6. Horoshkova L.A. Investytsiyna skladova rozvytku lyuds'koho kapitalu pidpryyemstv real'noho sektora ekonomiky / Horoshkova L.A., Volkov V.P. // Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya «Ekononika»: Zbirnyk naukovykh prats'. – Uzhhorod: DVNZ «UzhNU», 2015. – Vyp.1 (45). – S.74-80.
7. Horoshkova L.A. Investytsiyna skladova ekonomichnoyi bezpeky turystychno-rekreatsiynoyi haluzi Ukrainy / L.A.Horoshkova // Problemy razvytyya vneshneekonomicheskyykh svyazey y pryvlechenyya ynostrannykh ynvestytsyy: rehyonal'nyy aspekt: sbornyk nauchnykh trudov. – Donetsk: DonNU. – 2014. – Т.2. – S.382-386.
8. Volkov V.P. Vplyv investytsiy na ekonomichnu bezpeku real'noho sektora natsional'noyi ekonomiky / V.P.Volkov, L.A.Horoshkova, P.I.Korenyuk // Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu. Naukovyy zhurnal. Seriya: Ekonomika. – Dnipropetrovs'k: Dnipropetrovs'kyu natsional'nyy universytet, 2012. – Т.20. – №10/1. – S.12–17.
9. Volkov V.P. Stan nauково–tekhnologichnoyi bezpeky real'noho sektora ekonomiky Ukrainy / V.P.Volkov, L.A.Horoshkova, P.I.Korenyuk // Stalyy rozvytok ekonomiky. Vseukrayins'kyu nauково–praktychnyy zhurnal. – Khmel'nyts'kyu: UEP, 2012. – №2 (12). – S.22–25.
10. Horoshkova L.A. Prohnozuvannya rozvytku skladnykh tekhniko-ekonomichnykh system mezorivnya / L.A.Horoshkova, V.P.Volkov // Ekonomichnyy visnyk universytetu: Zbirnyk naukovykh prats' uchenykh ta aspirantiv. – Pereyaslav-Khmel'nyts'kyu: Pereyaslav-Khmel'nyts'kyu derzhavnyy pedahohichnyy universytet im. H.Skovorody, 2013. – №20/2. – S.257–263.
11. Ekonomichna bezpeka. Nauково-metodychne vydannya. / Za red. Korenyuka P.I., Volkova V.P., Horoshkovoyi L.A. – Zaporizhzhya, ZNU. – 86 s.

Ключові слова: інноваційна активність, підприємства, машинобудівна галузь, економічна безпека, криза, інвестиції

Ключевые слова: инновационная активность, предприятия, машиностроительная отрасль, экономическая безопасность, кризис, инвестиции

Key words: innovation activity, enterprises, machine-building branch, economic safety, crisis, investments.